

Н.В. Горло

ІРЕДЕНТИЗМ В КОНТЕКСТІ ВІДЦЕНТРОВИХ ПРОЦЕСІВ: СУТНІСТЬ І СПІВВІДНОШЕННЯ З СЕПАРАТИЗМОМ І СЕЦЕСІЄЮ

У статті охарактеризовано іредентизм як приклад відцентрового руху, суб'єктом якого є меншина-іредента, орієнтована на приєднання до іншої держави. Показано, що стратегія іреденти здійснює деструктивний вплив на внутрішньополітичні процеси у поліетнічній державі. Проаналізовані основні підходи до співвідношення іредентизму, сепаратизму і сецесії, представлені у науковому доробку вітчизняних і зарубіжних дослідників. Розглянуто питання про місце сецесіонізму у процесі досягнення іредентистських цілей.

Ключові слова: іредентизм, сепаратизм, сецесія, іредента.

Як довготривала діяльність сепаратистських рухів, так і кожен новий спалах сепаратизму у різних куточках світу викликають до себе посилену увагу. Національні держави і наднаціональні утворення ставляться до них насторожено, локальні ж сепаратистські рухи у кожному випадку, який завершився хоча б частковим задоволенням вимог сепаратистів, прагнуть побачити сприятливий для себе прецедент. Науковці намагаються пояснити причини активізації відцентрових політичних процесів, класифікувати їх, дати морально-правову оцінку. Для цього активно досліджується масив міжнародно-правових документів, здійснюється збір і аналіз багатого емпіричного матеріалу; щоправда, дослідження ускладнюється наявністю подвійних стандартів, якими керуються провідні держави світу у ставленні до різних випадків самовизначення.

Ще одним невирішеним науковим завданням є питання про співвідношення сепаратизму, іредентизму і сецесії, що актуалізує проведення досліджень, спрямованих на розмежування цих понять. Цілком погоджуємося зі словами М. Кармазіної про те, що робота над поняттями і категоріями важлива тому, що вони є одиницями аналізу, а від чіткості одиниці аналізу залежить якість зроблених дослідником висновків [1, с. 134].

Сепаратизму, сецесії і іредентизму присвячено чимало наукових праць. Серед зарубіжних дослідників сутність означених явищ і взаємозв'язки між ними аналізують Т. Амброзіо, А. Б'юкенен, Д. Горовіц, Д. Конверсі, М. Томз та інші вчені. В українській політології дослідження сепаратизму і сецесіонізму здійснюють В. Андріяш, М. Басараб, В. Дівак, Р. Ключник, К. Мурза, В. Наконечний, В. Олішевська, М. Паламарчук, І. Рафальський, В. Рахмайлов, Є. Рябінін, О. Стогова, О. Цебенко. Аналіз природи сепаратизму і сецесіонізму міститься у працях російських науковців С. Бірюкова, А. Коробова, Р. Нурулліна, Ф. Попова та ін. Попри великий масив публікацій, питання співвідношення іредентизму з сепаратизмом і сецесією вивчене недостатньо. Вирішення даного завдання має як теоретичне значення, так і практичне, тому що чітка ідентифікація етнополітичних процесів дозволяє сформулювати їх оцінку і вибрати більш оптимальні засоби реагування на них.

Іредентизм як політичне явище має досить суперечливий характер. Традиційно іредентистський конфлікт розглядається як тріада, кожен учасник якої (поліетнічна держава, національна меншина-іредента і споріднена держава) переслідує власні інтереси, виражені націоналістичними гаслами. У визначеннях іредентизму домінують ті, які пов'язують його з діями інституціональних акторів – держав, суспільно-політичних рухів чи партій. У «Юридичній енциклопедії» іредентизм визначається і як різновид національної політики держави (а також політичного руху чи партії), спрямованої на об'єднання

розпорошеного по світу народу, етносу, і як вимоги повернення раніше втрачених територій певної держави з метою об'єднання їх у межах іншої держави [2]. Дійсно, з позицій раціонального підходу досліджуване явище слід тлумачити саме як «політику іредентизму», тобто цілеспрямований курс щодо об'єднання в межах однієї держави таких груп, які вважаються спорідненими за етнокультурною чи іншими ознаками. Важливо, що таке об'єднання самими суб'єктами іредентистської політики вважається можливим тільки разом з територією, на якій проживають споріднені групи. Саме тому анексування території виступає як найбільш радикальний інструмент реалізації політики іредентизму.

Важливим суб'єктом іредентизму є споріднена етнокультурна група – іредента. Це досить численна національна меншина, усі представники якої чітко відчувають свою відмінність від решти населення країни і спільність з населенням сусідньої держави за історичними, культурними чи іншими чинниками. Іредента, як правило, компактно проживає біля кордонів спорідненої держави. Іредентистські вимоги формуються внаслідок незадоволення політикою держави проживання. Якраз стратегія національних меншин у цьому трикутнику виглядає найбільш неоднозначно: з одного боку, лідери політичних рухів використовують цілий арсенал гасел, щоб виправдати справедливість об'єднавчої стратегії, а з іншого боку, іредентизм, здійснюючи деструктивний вплив на внутрішньополітичні процеси у поліетнічних державах, виступає синонімом сепаратизму, а, отже, засуджується. На рівні буденного сприйняття політичних процесів, очевидно, поняття «іредентизм» і «сепаратизм» виступають як цілком тотожні і взаємозамінні, у той час як науковці їх чітко розрізняють.

Сепаратизм досить активно досліджується представниками різних країн, але досягти конвенціональності у визначеності цього поняття не вдається до сьогодні. У вузькому розумінні сепаратизм часто асоціюють з прагненням до створення незалежної держави. В. Свтух зазначає, що «зазвичай, сепаратисти розглядають державу як інституцію (форму) національної самоорганізації, у якій етнічна гомогенність й культурний консенсус складають ідеологічну основу для політичного й територіального відділення частини держави та утворення нового етнополітичного організму (держави)» [3, с. 284]. Українська дослідниця В. Дівак розглядає сепаратизм більш широко, як рух за відділення частини держави від її цілого, що може бути спрямований на досягнення різних цілей. За стратегічними цілями формами сепаратизму є сецесія – відділення з метою створення власної держави, іредентизм – відділення частини території з метою її приєднання до іншої держави і енозіс – відділення з метою приєднання до держави, де проживає основна частина однойменного етносу [4, с. 648]. Більше того, сучасний сепаратизм перестає бути внутрішньополітичною проблемою і в глобалізованому світі виконує й інші завдання. На думку В. Олішевської, сепаратизм виступає не тільки як явище, іманентно притаманне складноорганізованому (у етнічному та конфесійному контексті) державним утворенням, але й як засіб реалізації геополітичних інтересів провідних держав та утворених ними міждержавних об'єднань з метою структурної перебудови світової спільноти й подальшого забезпечення своїх лідируючих позицій на планеті [5, с. 150].

Розмежування сепаратизму і іредентизму у політичній науці досить чітко: іредентизм визначається як форма (різновид) сепаратизму. Саме це зазначають у своїх працях В. Дівак, І. Рафальський, О. Цебенко. Слушною є думка М. Паламарчука, що розуміння іредентизму як певного різновиду сепаратизму для оцінки загроз національній безпеці держави є виправданим, тому що обидва явища загрожують територіальній цілісності, їхні прояви та причини, що їх породжують, досить подібні, але «єдина суттєва відмінність – практично обов'язкова наявність у іредентистських рухів зовнішніх партнерів (іноземних держав чи принаймні певних структур у цих державах)» [6, с. 65].

На взаємопов'язаності сепаратизму і іредентизму наголошують дослідники націоналізму. Ю. Шабасєв і А. Садохін виділяють три форми радикального націоналізму –

агресивний етнічний націоналізм, етнічний сепаратизм і етнічний іредентизм. Прихильники етнічного сепаратизму добиваються або надання окремим етнічним спільнотам широкої політичної автономії, або вимагають відокремлення етнічних анклавів від основної території держави, заселеної іншими етносами, і створення незалежної держави. Вони визнають, що етносепаратизм може проявлятися і у формі етнічного уніонізму, який полягає у прагненні до об'єднання в одній державі розрізаних етнічних анклавів. Самостійною формою етнічного уніонізму є іредентизм, який проявляється тоді, коли частина етносу вже має власне державне утворення, а інші його частини знаходяться за межами даної держави або політичної автономії [7, с. 73].

На нашу думку, поняття «іредентизм» та «сепаратизм» фіксують ще одну суттєву відмінність: іредентизм – це практично завжди рух етнічних груп (з етнічними антрепренерами, відповідними гаслами і т.д.), у той час як носіями сепаратистських настроїв можуть бути інші соціальні спільноти.

Супутніми термінами, який часто вживається при аналізі сепаратизму і іредентизму, є «сецесія» і «сецесіонізм». Причому можна виділити два підходи в залежності від того, яке поняття науковці визнають родовим, тобто більш широким, – «сепаратизм» чи «сецесію».

Традиція визнавати саме «сепаратизм» родовим поняттям має більше прихильників. Російський науковець Р. Нуруллін вважає, що сецесія, іредентизм і енозіс як форми сепаратизму з логічної точки зору є більш вузькими термінами, звідси випливає, що поняття політичний сепаратизм за об'ємом набагато більше за них [8, с. 217]. Дослідниця сецесії С. Осипова приєднується до думки про сецесію як одну з форм сепаратизму і характеризує її як соціально-політичне явище, яке включає не тільки процедури відокремлення і виходу зі складу держави будь-якої її частини, але й процес створення нового державного утворення [9, с. 145].

Російський дослідник К. Гусов пропонує власне визначення сепаратизму задля узагальнення у понятті «сепаратизм» інших, схожих за природою фактів, а саме автономізацію, сецесію, іредентизм: «дії і настрої частини населення держави, спрямовані на отримання більшого суверенітету у питаннях своєї життєдіяльності і (або) ідентичності» [10, с. 90].

Отже, у першому підході сепаратизм є родовим поняттям, що характеризує рух за відокремлення від держави її частини, а сецесія і іредентизм – видовими поняттями, а явища, які вони позначають, протиставляються за метою виходу зі складу держави: сецесія передбачає створення нової незалежної держави, а іредентизм – відокремлення з метою приєднання до іншої держави.

Визнаючи сепаратизм базовим, першочерговим явищем, а іредентизм і сецесію – його різновидами, виникає низка питань про співвідношення цих форм сепаратизму. Р. Бараш розглядає іредентизм і сецесіонізм як альтернативні шляхи розвитку, причому вибір одного з них обумовлений особливостями політичної або демографічної ситуації. Різна природа цілей – утворення нової незалежної держави або потенційне злиття з вже існуючою державою – обумовлюють різні моделі політичної і соціальної поведінки [11, с. 162].

Ще одне проблемне питання полягає у такому: чи неодмінно сецесіонізм є невід'ємним етапом у досягненні іредентистських цілей? Тобто чи обов'язковим є проголошення незалежності (отже, реалізація сецесії) як проміжний крок на шляху до приєднання? Аналізу цієї проблеми торкається Р. Нуруллін, на думку якого, якщо певна область відокремилася без наступного проголошення своєї державності і увійшла до складу іншої держави, то це відокремлення – лише процедурна частина процесу приєднання, а не сецесія в повному сенсі цього слова [8, с. 217]. За його твердженням, сецесія обов'язково вимагає створення окремого державного утворення з усією суверенною атрибуцією в межах території, що відокремилася. Саме тому російські політики, намагаючись надати акту фактичної анексії Криму легального вигляду, вважали проголошення незалежності

беззаперечним аргументом для підтвердження законності входження Криму до складу Російської Федерації. На засіданні Державної Думи 20 березня 2014 року С. Лавров наголосив, що «за підсумками референдуму і на основі Декларації про незалежність Автономної Республіки Крим і міста Севастополя Верховна Рада Автономної Республіки Крим 17 березня проголосила Крим незалежною, суверенною державою і звернулася до Росії з пропозицією про прийняття Республіки Крим до складу Росії» [12]. Фактично мало місце порушення норм українського законодавства і принципів міжнародного права, тож такі заяви не приспали пильності міжнародної спільноти, яка засудила цей загарбницький акт. Що ж до інших випадків іредентизму, то слід констатувати наявність невеликої кількості прецедентів реалізації іредентистської стратегії, переважно за допомогою таких методів, як укладення міждержавних угод про передачу території (дуже часто задля проведення власних інтересів держави вступали у ті коаліції, які гарантували територіальні прирощення, як, наприклад, Італія на рубежі XIX-XX століть) чи, знову ж таки, анексування території (фашистська Німеччина).

Інша дослідницька традиція визнає родовими поняття «сецесія» як вихід зі складу держави якоїсь її частини або «сецесіонізм» як сукупність ідей, які обґрунтовують курс суспільно-політичного руху, орієнтованого на відокремлення деякої території від існуючої держави. Послідовним прихильником визнання «сецесії» як родового поняття є російський науковець Ф. Попов, який зазначає, що сецесія може існувати в двох основних формах: сепаратистській, якщо діяльність опозиційного угруповання пов'язана з досягненням повної політичної незалежності, і іредентистській, коли сецесіоністи добиваються входження у склад вже існуючої держави [13, с. 98]. Таку ж ідею проводить грузинський дослідник А. Русецкий, який, розглядаючи проблему агресивного етнонаціоналізму в поліетнічному суспільстві Грузії, зауважує, що підтримка з боку зовнішніх акторів сприяє розвитку відцентрових сил і формуванню двох стратегій сецесіонізму – сепаратизму, як відокремлення для створення свого етнічного державного утворення, і іредентизму – відокремлення для приєднання до іншого державного утворення [14, с. 10].

Прихильники другого підходу аргументують свою позицію тим, що сецесія – це вихід, відокремлення, а вихід передбачений обома формами політичних рухів.

Поступово формується тенденція взагалі відмовитися від однозначного віднесення певного політичного процесу тільки до однієї з форм відцентрових рухів. На думку С. Голунова, в багатьох випадках віднести рух до категорії сепаратистських або іредентистських можна тільки по завершенню доволі тривалого історичного періоду, оскільки уявлення про бажаний результат (сецесія або возз'єднання) можуть змінюватися з плином часу як всередині руху, так і у «спорідненій» іноземній державі [15]. І. Рафальський зауважує, що рухи за відокремлення (сецесія) і сепаратистські рухи можуть легко переходити один в одного на різних етапах своєї еволюції, включати прихильників обох напрямів; їхні лідери можуть змінювати цілі, свідомо чи несвідомо маніпулюючи змістами цих понять. Вирішальною відмінністю між обома поняттями залишається визнання або невизнання легітимності чинної центральної політичної влади [16, с. 82-83].

У зарубіжних науках досить широко використовуються обидва терміни – і «сепаратизм», і «сецесія», причому найчастіше оперують саме поняттям «сецесія». Так само є різні погляди на співвідношення сепаратизму, сецесії і іредентизму. Т. Амброзіо розуміє сецесію широко, як вимоги етнічної, національної або іншої спільноти, що історично склалася, «вивести» свою територію зі складу держави, частиною якої на сьогоднішній день дана територія є [17, р. 67]. А. Б'юкенен чітко пов'язує сецесію з виходом території разом з населенням з-під контролю держави і створенням нової незалежної держави, влада якої поширюється на всю територію, що відокремилася, і на все її населення [18, р. 54]. С. Сайдман і В. Аурес протиставляють іредентистські і сепаратистські групи за цілями, які ті переслідують [19].

Отже, іредентизм виступає як форма відцентрового руху і як різновид сепаратизму. Коаліція меншин-іредент і сусідніх держав, які вважаються спорідненими, створює загрози для територіальної цілісності поліетнічної держави. Для позначення відцентрових тенденцій застосовується система понять, тлумачення яких іноді має суттєві відмінності. На думку автора, у виробленні конвенціонального знання щодо сутності сепаратизму, іредентизму і сецесії має бути зацікавлена не тільки наукова спільнота, але й самі політичні актори – держави, наднаціональні утворення, меншини. Поки ж ці поняття цілком не усталені в офіційних документах, вони стають інструментами політичної казуїстики.

Список використаної літератури

1. Кармазіна М. Політичні поняття і категорії : відтінки, іпостасі, метаморфози logos'у // Кармазіна М. С. Між історією і політикою / М. С. Кармазіна. – Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. – С. 134 – 142 ; Karmazina M. Politychni poniattia i katehorii : vidtinky, ipostasi, metamorfozy logosu // Karmazina M. S. Mizh istoriieiu i politykoiu / M. S. Karmazina. – Kyiv : IPiEND im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2015. – S. 134 – 142
2. Юридична енциклопедія в 6-ти т. [Електронний ресурс] / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Київ : Укр. енцикл., 1999. – Т. 2. : Д-Й. – 744 с. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/15460225/legal/iredentizm> ; Yurydychna entsyklopediia v 6-ty t. [Elektronnyi resurs] / redkol. : Yu. S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. – Kyiv : Ukr. entsykl., 1999. – T. 2. : D-Y. – 744 s. – Rezhym dostupu : <http://leksika.com.ua/15460225/legal/iredentizm>
3. Євтух В. Б. Етнічність : енциклопедичний довідник / В. Б. Євтух ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Центр етноглобалістики. – Київ : Фенікс, 2012. – 396 с. ; Yevtukh V. B. Etnichnist : entsyklopedychnyi dovidnyk / V. B. Yevtukh ; Nats. ped. un-t imeni M. P. Drahomanova, Tsentr etnohlobalistyky. – Kyiv : Feniks, 2012. – 396 s.
4. Дівак В. В. Форми й основні етапи сепаратистських рухів / В. В. Дівак // Держава і право : Юридичні і політичні науки. - 2008. – Вип. 40. – С. 648-654 ; Divak V. V. Formy u osnovni etapy separatytskykh rukhiv / V. V. Divak // Derzhava i pravo : Yurydychni i politychni nauky. - 2008. – Вур. 40. – С. 648-654
5. Олішевська В. Сепаратизм : сутність, зміст, основні підходи / В. Олішевська // Інвестиції : практика та досвід. – 2013. – № 5. – С. 150-152 ; Olishevska V. Separatyzm : sutnist, zmist, osnovni pidkhody / V. Olishevska // Investytsii : praktyka ta dosvid. – 2013. – № 5. – S. 150-152
6. Паламарчук М. О. Виклики сепаратизму в Україні. Сучасний стан / М. О. Паламарчук // Стратегічні пріоритети. – 2011. – №4. – С. 64-68 ; Palamarchuk M. O. Vyklyky separatyizmu v Ukraini. Suchasnyi stan / M. O. Palamarchuk // Stratehichni priorytety. – 2011. – №4. – S. 64-68
7. Шабает Ю. П. Этнополитология : учеб. пособ. / Ю. П. Шабает, А. П. Садохин. – Москва : Юнити Дана, 2005. – 319 с. ; Shabaev Yu. P. Etnopolitologiya : ucheb. posob. / Yu. P. Shabaev, A. P. Sadokhin. – Moskva : Yuniti Dana, 2005. – 319 s.
8. Нуруллин Р. М. Понятие сецессии в политической науке / Р. М. Нуруллин // Ученые записки Казанского государственного университета. Серия : Гуманитарные науки. – 2010. – Т. 152, кн. 1. – С. 212-221 ; Nurullin R. M. Ponyatie setsessii v politicheskoy nauke / R. M. Nurullin // Uchenye zapiski Kazanskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya : Gumanitarnye nauki. – 2010. – Т. 152, кн. 1. – С. 212-221
9. Осипова С. А. Сецессия и ее влияние на процессы государствообразования в современном мире / С. А. Осипова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Історія. Філософія. Політологія. - 2015. – Вип. 9. – С. 143-148 ; Osipova S. A. Setsessiya i ee vliyanie na protsessy gosudarstvoobrazovaniya v sovremennom mire / S. A. Osipova // Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia : Istoriia. Filosofiiia. Politolohiia. - 2015. – Вур. 9. – С. 143-148

10. Гусов К. В. Проблемы концептуализации понятия «сепаратизм» в отечественной политологии / К. В. Гусов // Вестник Поволжской академии государственной службы. – 2012. – №30. – С. 86-92 ; Gusov K. V. Problemy kontseptualizatsii ponyatiya «separatizm» v otechestvennoy politologii / K. V. Gusov // Vestnik Povolzhskoy akademii gosudarstvennoy sluzhby. – 2012. – №30. – S. 86-92
11. Бараш Р. Ирредентизм как категория дискурса и политической практики / Р. Бараш // Вестник Российской нации. – 2012. – Т. 2-3, № 22-23. – С. 151-171 ; Barash R. Irredentizm kak kategoriya diskursa i politicheskoy praktiki / R. Barash // Vestnik Rossiyskoy natsii. – 2012. – Т. 2-3, № 22-23. – S. 151-171
12. Стенограмма заседания 20 марта 2014 г. Государственная Дума [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://transcript.duma.gov.ru/node/4045/> ; Stenogramma zasedaniya 20 marta 2014 g. Gosudarstvennaya Duma [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://transcript.duma.gov.ru/node/4045/>
13. Попов Ф. А. Сравнительный анализ действующих зон распространения сепаратизма на территории Африки и Америки / Ф. А. Попов // Вестник молодых ученых «Ломоносов». – Москва : Макс Пресс, 2006. – Вып. III. – С. 98–103 ; Popov F. A. Sravnitelnyy analiz deystvuyushchikh zon rasprostraneniya setsessionizma na territorii Afriki i Ameriki / F. A. Popov // Vestnik molodykh uchenykh «Lomonosov». – Moskva : Maks Press, 2006. – Vyp. III. – S. 98–103
14. Русецкий А. Информационная агрессия и способы противостояния ей / А. Русецкий // Грузия : информационные угрозы и вопросы безопасности / ред. А. Русецкий, О. Дорохина. – Тбилиси : Южно-Кавказский институт региональной безопасности, 2008. – С. 7-70 ; Rusetskiy A. Informatsionnaya agressiya i sposoby protivostoyaniya ey / A. Rusetskiy // Gruziya : informatsionnye ugrozy i voprosy bezopasnosti / red. A. Rusetskiy, O. Dorokhina. – Tbilisi : Yuzhno-Kavkazskiy institut regionalnoy bezopasnosti, 2008. – S. 7-70
15. Голунов С. В. Проблема ирредентизма : ситуация в российском пограничье на фоне мирового опыта [Электронный ресурс] / С. В. Голунов // Алтайская школа политических исследований. – Режим доступа : <http://ashpi.asu.ru/ic/?p=2110> ; Golunov S. V. Problema irredentizma : situatsiya v rossiyskom pograniche na fone mirovogo opyta [Elektronnyy resurs] / S. V. Golunov // Altayskaya shkola politicheskikh issledovaniy. – Rezhim dostupa : <http://ashpi.asu.ru/ic/?p=2110>
16. Рафальський І. Самовизначення та сепаратизм. Питання теорії / І. Рафальський // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2014. – Вип. 4-5 (72-73). – С. 78-93 ; Rafalskiy I. Samovyznachennia ta separatyzm. Pytannia teorii / I. Rafalskiy // Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. – 2014. – Vyp. 4-5 (72-73). – S. 78-93.
17. Ambrosio T. Ethnic Conflict and International Politics / T. Ambrosio. – Praeger, 2001. – 240 p.
18. Buchanan A. Secession : the Morality of Political Divorce from Fort Sumter to Lithuania and Quebec / A. Buchanan. – Boulder, Colorado : Westview Press, 1991. – 192 p.
19. Saideman S. M. Determining the Causes of Irredentism: Logit Analyses of Minorities of Risk Data from the 1980s and 1990s / S. M. Saideman, Y. R. Ayres // The Journal of Politics. – 2000. – Vol. 62, №4. – P. 1126-1144

Стаття надійшла до редакції 11.05.2017 р.

N. Gorlo

IRREDENTISM IN THE CONTEXT OF CENTRIFUGAL PROCESSES: NATURE AND RELATIONSHIP WITH SEPARATISM AND SECESSION

An important scientific task is the question of the relationship between separatism, irredentism and secession, which actualizes the research aimed at the delineation of these

concepts. It has theoretical and practical importance because a clear identification of ethno-political processes can adequately assess them and choose the best means of response.

The irredentist conflict includes three members: polyethnic state, national minority – irredenta and kin-state. The strategy of the irredenta has negative impact on political processes in multi-ethnic states and is interpreted as a form of separatism aimed at secession from one state and joining another. The terms «irredentism» and «separatism» are not identical, because irredentism – is, in most cases, the movement of ethnic groups, while the separatist carriers may be other social groups.

The associated terms that are often used in the analysis of separatism and irredentism are «secession» and «secessionism». There are two approaches depending on what concept is recognized generic – «separatism» or «secession». The first approach recognizes the separatism as the generic term, and the secession and irredentism – as sub notion, denoting phenomena pursuing different goals: secession involves the creation of an independent state, and irredentism – joining another state. The second approach, in contrast, recognizes the secession as the generic term, because the secession from a state is provided both by separatism and irredentism.

Some scientists refuse to refer a specific political phenomenon only to one form of separatist movement, because the idea of the desired result (secession or reunion) can change over time.

The question arises: whether the secessionism is mandatory step in achieving the irredentist goals? Due to the presence of a small number of cases of irredentism, it is difficult to answer clearly, but in 2014 Russian politicians, trying to make the act of annexation of Crimea legal, called the declaration of independence (which, however, was recognized illegal by the international community) an indisputable argument to prove the legality of joining the Crimea to Russian Federation.

In the author's opinion, not only the scientific community, but also the political actors should be interested in the development of conventional knowledge of the essence of separatism, irredentism and secession. Until these concepts are clearly fixed in official documents, they become tools of political casuistry.

Keywords: *irredentism, separatism, secession, irredenta.*

УДК 327.7:323.1(477)

І.М. Грідіна

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ: ПОТЕНЦІЇ ТА РЕАЛІЇ

Стаття присвячена аналізу діяльності міжнародних міжурядових організацій з точки зору ефективного виконання своїх функцій у врегулюванні військового конфлікту на Сході України. Наголошується на проблемах міжнародних безпекових організацій адекватно реагувати на подібні виклики, неспроможність застарілих негнучких механізмів прийняття рішень реалізовувати міжнародно-правові норми в практичній площині.

Ключові слова: *військовий конфлікт на Сході України, міжнародні організації, міжурядові організації, ООН, Рада Європи, НАТО, ОБСЄ.*

Станом на 1 січня 2017 року Україна є членом 79 міжнародних організацій [4]. Більшість з них своєю метою мають підтримання міжнародного миру та безпеки через ефективні колективні заходи, запобігання загрози миру, придушення актів агресії або інших порушень миру, контролювання дотримання норм міжнародного права тощо. Але у ХХІ ст. Україна, будучи членом ООН, Ради Європи, ОБСЄ та ще 76 міжнародних організацій,